

u hrvatskoj historiografiji naglasak je stavljan na istaknutije predstavnike političkih opcija, bilo iz redova građanstva, bilo iz redova klera, a drugi su zastupnici ostajali na margini istraživanja. Ovom knjigom autorica je napravila jedan iskorak u sferu djelovanja jedne grupe saborskih zastupnika u prijelomnom razdoblju hrvatske povijesti, gdje je znanstveno i stručno kvalitetno pokazala tko su bili ti ljudi, što su zastupali i kako su bili politički opredijeljeni. S jedne strane pokazala je da su politički bili heterogena skupina bez obzira na pripadnost kleričkom staležu, ali da su kod pitanja utjecaja Crkve na određena područja društvenoga života pokazivali homogeni pristup problematici. Detaljnim pristupom ovoj knjizi svakako će se uočiti veliki broj izvora koji su korišteni kod obrade problematike, čime je ovo djelo znanstveni rad koji svojom sustavnošću, analitičkom vrijednošću i metodološkim pristupom daje hrvatskoj historiografiji uopće jedan novi i kvalitetan znanstveni rad koji otvara novo područje znanstvenoga interesa i do sada marginalno obrađivanu političku aktivnost katoličkih svećenika u oblikovanju toga segmenta hrvatske moderne povijesti.

Daniel Patafta

Ljiljana Matković-Vlašić, *Blago mirotvorcima: Glas vapijućeg u pustinji*. Zagreb: Kršćanska sadašnjost, 2018, 193 str.

Mirotvorstvo jest utopijsko — ono što je pozitivno, a proizišlo je iz utopije, ali nije utopističko — kao nešto negativno, nestvarno i neostvarivo, iako se takvim može doživjeti dok nam još odzvanjanju riječi francuskoga predsjednika Emmanuela Macrona s nedavne pariške svečanosti svjetskih lidera na obilježavanju završetka Prvog svjetskoga rata, te prve velike klaonice 20.

stoljeća, stoljeća čiji su nemiri eskalirali i u Drugom svjetskom ratu, još žešćem razaranju. Naše je podneblje u zadnjem desetljeću toga krvavoga stoljeća doživjelo i Domovinski rat, a tijekom godine se sjećamo razaranja gradova i mjesta, uništenja materijalnih dobara i mnogih ljudi — žrtava neljudi i njihove nečovječnosti, da na toj tragediji produbimo potrebu izgradnje mira, da se to zlo nikad više ne ponovi.

Pitamo se: Čemu mirotvorstvo, čemu bilo koje nastojanje u uspostavi i očuvanju mira među ljudima i zajednicama — od onih najmanjih do najvećih, internacionalnih, kontinentalnih i nadkontinentalnih? Čemu bilo koje nastojanje u težnji za mirom, kamoli sveopćim mirom, kad je povijest čovječanstva jednostavno povijest ratova? *TV kalendar, Dogodilo se na današnji dan...*, ili kako se već zovu emisije takvoga sadržaja, izvješćuju gotovo isključivo o ratovima, sukobima, napadima, iskrcavanjima, bombardiranjima, primirjima, konvencijama, zatišjima sukoba i to od pamtivijeka do suvremenoga doba. Između svega toga uvuče se koji proplamsaj duha u dosezima znanosti, umjetnosti, sporta, tehnike, međuljudskih odnosa, ali samo kao crtica na rubu događanja.

Koliko god to bilo porazno, čovjek ipak nije prepušten samo svojoj agresiji! Svaki mirotvorac je živ, jasan, nepobitan dokaz da težiti za mirom, raditi na njemu nije ni nestvarno ni neostvarivo! *Pjesnici su čuđenje u svijetu!* (A. B. Šimić), a mirotvorci su još i veće čuđenje u svijetu! Oni su se uspjeli ne samo na Šimićev *Plavi brijeg*, nego i na Isusovu *Goru blaženstava*. Blago njima, blago mirotvorcima. Njihovo je kraljevstvo plavetnih obzora, ali još koračaju stazama ratnih bespuća i krče prtinu mira među brdima ratnoga naoružanja.

Takvim je pionirskim hodom hodila Ljiljana Matković-Vlašić, pjesnikinja,

mirotvorka nemirna duha i pronicava pogleda za lica svih boja kože, raznih jezika i vjeroispovijesti, naslućujući u njima misli mira. Promatrala ih je, ljubopitljivo, s poštovanjem, udivljenjem... S ponekim od tih lica razgovarala je, s nekima i u njihovu materinskom jeziku. Čula je i zapisala čega možda ni sugovornici nisu bili svjesni da su izrekli. Strune neke duše uhvate i najtananiji povjetarac! Kad bi se vratila kući, još pod dojmom tih susreta, pretočila bi ponešto u riječ pa je štogod od toga ugledalo svjetlo dana u raznim tadašnjim publikacijama, a veliki dio ostao je u bilješkama, koje je, srećom, sačuvala i nisu podlegle modernom duhu onoga svako malo nemilosrdnoga velikoga čišćenja i pospremanja. A potom se jedno ljeto latila pospremanja tih papira, zavežljajčića, smotuljaka, mapa, fascikli, kuverti, kutijica... Ove knjige ne bi bilo bez tih papira!

Koliko god bila plaha, istančana pjesničkoga i slikarskoga duha, osjetljiva na svaki pomak i mijenu društva, jedno je sigurno — ideja mirotvorstva, iako ju je izlagala da bude nekako “mimo svijeta”, činila ju je jakom i poletnom, spremnom na pothvate. Odvodilo ju je to na sve kontinente ove kugle zemaljske, za koju više puta reče da se čudi kako se još uvijek okreće pod tolikim teretom vojne mašinerije i svih čuda ratne tehnike. Ljiljana Matković-Vlašić proputovala je svijeta — od Prve svjetske konferencije religija za mir u Kjotu, u Zemlji Izlazećega Sunca 1970. godine, po mnogim meridijanima i paralelama, ne štedeći ni snage, ni vrijeme, uzimajući na sebe teret organizacije puta, a ni troškovi nisu bili mali. Žena krhka tijela, ali snažna duha i još većega povjerenja u Tvorca, a i u mirotvorce sa svih krajeva svijeta, da sve to, koliko god stvarnost drukčije govorila, ipak ima smisla i da samo valja ustrajati. Ona koja se zna izgubiti i u centru svojega rodnoga Za-

greba, u blizini svoje prve adrese stanovanja u Amruševoj, što joj je za jednoga od napada na Zagreb u Domovinskom ratu najvjerojatnije spasilo život, prode svijetom, a da nije izgubila orijentaciju. Jasno joj je bilo da je dobro i pravo da se ljudi duha, ljudi mira, zalažu za mir, da za njim idu i oko njega se trude, ali nikad ne smiju izgubiti iz vida da je mir djelo pravde!

Sav trud Ljiljane Matković-Vlašić, rad 80-godišnjega životnoga hoda, bio je, jest i ostaje u službi mira. Mislima mira protkana su sva njezina stvaralaštva, bilo pjesnička, bilo slikarska, bilo prevodilačka, urednička ili pripovjedačka. Sve se to nalazi utkano i u ovu knjiga *Blago mirotvorcima*, koja je svojevrsan mirotvorni putopis, opis putovanja, krajobraza, ljudi, slika iz svagdanjega života, ali i mirovnih konferencija — raznih razina. Radi lakšega praćenja tijekom toga 48-godišnjega mirotvorstva od one spomenute Prve svjetske konferencije religija za mir u Kjotu, do naših dana, slijedi uvelike kronološku liniju, ali se misli presijecaju i trenutačnim mirotvornim izazovima čovječanstva koji su joj posredovani medijima, a koje revno prati, promišlja, prosuđuje i na sve to reagira, barem u pismu čitatelja. Razni teroristički napadi i novije svjetske i ine konferencije ne ostavljaju mirotvorku nedodirnutu, nego joj se usijecaju u duh i bude misli koje, srećom, u rana jutra završavaju u njezinu starom računalu, starom, ali još funkcionalnom, da u digitalnom obliku zabilježi misli mira, misli nade, misli poticaja duha!

Mir jest dar Svevišnjega, ali je i čovjekova zadaća. Naša autorica je svoju mirotvornu zadaću ozbiljno shvatila i njoj se posvetila. Je li to naučila od roditelja ili ponijela iz svoje sredine? Možda bi se našle neke crte podudaranja, jer biografski dio kad-tad izide na vidjelo u svakom čovjeku. Vjerojatno je tako i s rušiteljima mira, nasilnicima i osvajačima, agresorima svih vrsta. Teško da su podlegnuli tomu duhu bez nekoga

svojega biografskog elementa. Ni mirotvorcem se ne rada, nego se to postaje — svjesnom odlukom i opredjeljenjem za zauzeto djelovanje u stvaranju i očuvanju mira. Polazi se vjerojatno od sebe, a vjere nas, svaka na svoj način, uče o potrebi toga da budemo u miru sami sa sobom, s Bogom — kako god da ga imenovali u kojoj vjeroispovijesti, i u miru s drugima. Makar da s drugima budemo u miru, toliko koliko je do nas, uči nas sv. Pavao u Poslanici Rimljanima (12,18). A budući da to ne dolazi samo od sebe, niti se upija s majčinim mlijekom, zadaća je roditelja, baka i djedova, starijih oko djece, odgajatelja, učitelja, ma svih ljudi, da se trude oko mira i obazrivo ga žive prema drugima. Samo čovjek u miru sa sobom, Bogom i drugima, može biti mirotvorac.

Drugoga puta nema, reče Tomislav Janko Šagi-Bunić, kamen medaš na putu Ljiljane Matković-Vlašić u *Sveske*, u začetak Kršćanske sadašnjosti, u nastavak puta u Njemačku, na temelju čega je nastala njezina knjiga *Žena i Crkva*. I kad se čini da miru nema traga, jer je ratni vihor 1990-ih zahvatio Hrvatsku, Ljiljana Matković-Vlašić sa skupinom istomišljenika pokreće *Izazov*, prepoznajući u ratu izazov miru, a potom časopis zbog tehničkih razloga dobiva i svoj puni naziv *Mirotvorni izazov*, jasno ocrtavajući što je pravi izazov njezinih sugrađana — nije to rat, sve prođe pa i strahote rata, ali mir, on ostaje kao trajni, vječni nikad dokraja odgovoreni izazov.

Tvorac svega, njegova vječna riječ, zapisana posebice u Starom zavjetu, židovskoj Tori, psalmi koje Bogu posvećene osobe svjedevice izgovaraju, trajni su vapaj za mirom. Od retka do retka ufanje je vjerničkoga srca da će ih sve-moćna ruka Božja izbaviti od neprijatelja, od pogubna mača, od nasrtljiva dušmana... I s prirodom čovjek je zaratio, kako prije, tako i danas. Osobito nas o

tomu poučava papa Franjo u svojoj ekološkoj i socijalnoj enciklici *Laudato si'*.

“K brdima oči uzdižem odakle će mi doći pomoć?” (Ps 121,2). Mirotvorcju je pomoć na brdu Sionu, na brdu Taboru, na brdu Preobraženja, na Gori Gospodnjoj, a spas u riječi: “Blago mirotvorcima, oni će se sinovima Božjim zvati!” (Mt 5,9). Ova kći Božja prava je njegova mirotvorka i glas njezin, glas je što se razliježe iz ove knjige *Blago mirotvorcima*, kao *Glas vapijućeg u pustinji*, ali odzvanja povjerenjem u Tvorca svega i njegovu snagu, koja daje da ljudska ruka ponovno zasadi mladu lipu kad onu stogodišnju obori oluja (str. 182). Nije uzalud Martin Luther, na pitanje što bi učinio kad bi sutra bio Sudnji dan, odgovorio da bi otišao u vrt zasaditi stablo jabuke. Svaki čovjek ima svoj vrt, vrt svojega djelovanja u kojem može svaki dan zasaditi stablo mira, samo ako to hoće! Mnoga je imena autorica spomenula onih koji su, pa i u našem podneblju, sadili takva stabla. I to je jedna od vrijednosti ove knjige. Ne nosi slučajno ni njezina zbirka pjesama *Budi bez svega, živote* na ovitku upravo stablo! Ova ustrajna mirotvorka je “k'o stablo zasadeni pokraj voda tekućica što u svoje vrijeme plod donosi; lišće joj nikad ne vene, sve što radi dobrim urodi” (usp. Ps 1,3).

Katica Knezović

Swarnalatha Rangarajan, *Ecocriticism: Big Ideas and Practical Strategies*. Edited by Scott Slovic. Hyderabad: Orient Blackswan, 2018, 189 pp.

The publication of a book on the theory of literature perhaps is the result of present overviews of theories and theorists, aimed at introducing concise and precise introduction to the key concepts and theories in contemporary literary theories and cultural studies. The genre, however talks about the indivi-